

Jiří Wolker (1900 – 1924): Básně (výbor ze sbírek *Host do domu*, *Těžká hodina*)

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, literárněhistorický kontext, umělecký směr / tvůrčí skupina, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje); 2. Kompozice;

3. Hlavní postavy a jejich charakteristika; 4. Námět, témata, hlavní motivy;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti;

Poštovní schránka

Poštovní schránka na rohu ulice,
to není nějaká lečjaká věc.

Kvete modře,
lidé si jí váží velice,
svěřují se jí docela,
Psaníčka do ní házejí ze dvou stran,
z jedné smutná a z druhé veselá.

Psaníčka jsou bílá jako pel
a čekají na vlaky, lodě a člověka,
aby jak čmelák a vítr je do dálek rozesel,
- tam, kde jsou srdce,
blizny červené,
schované v růžovém okvěti.

Když na ně psaní doletí,
narostou na nich plody
sladké nebo trpké.

Žně

Slunce je veliký básník
a napsalo krásnou báseň
zlatým perem
na naši zem.
Muži bez kabátů,
ženy s červenými šátky,
děcka na mámině sukni
přes celý den
jen
čtou a čtou a čtou.

Na kopečku nad polem
také já chci říkat tu báseň,
volat,
aby stařecci v dědině až na práh vyšli
a slyšeli, co slunce napsalo,
ale slova jsou tak veliká,
že neprojdou mými ústy,
a jen cítím, že jsem:

klas v řadě,
písmeno,
vykřičník!

Balada o nenarozeném dítěti

(...) Milenci jsou lidé bohatí,
pokladů mají, že jich nelze vypočítati:
ruce, oči, prsa a ústa. (...)

Zprvu se bránila,
zprvu se bála,
nakonec se ale přece odevzdala. (...)

Láska je žena a muž
láska je chleba a nůž.
Rozřízl jsem tě, milá má,
z pecnu bílého.

Když nohy domů se vracely,
daleko bylo od dveří k posteli,
když noc hoří, peřiny nehřejí,
té noci na srdci se jí
dětská ústa narodila.
Té noci plakaly čtyři holé stěny,
že těžko, těžko bude dát
hladovým ústům krajíc ukrojený.

Měsíc nad městem svítící
se třikrát naplnil a dvakrát has',
když po třetí hasl nad černou ulicí,
dětská ústa k srdci promluvila:
Maminko milá,
já jsem láska,
která by ráda se narodila! (...)

Když se to oba dověděli,
na pelest sedli.
Tiší byli, bledí byli,
k lásce a zabítí sbírali síly. (...)

Slunce už nesvítlí,
hvězdy už nezáří,
odešli k lékaři
milenci dva.
Tam nevede cesta bílá a měkká,
tam se jde po schodech z kamene
a v čekárně se čeká,
až dveře strašlivě zavřené
se otevrou pohledem žlutým a kosým
a řeknou: Prosím!

Lékař měl ruce z karbolu
a slova z ledu:
"Nemocné ženy léčit nedovedu,
spravuji jenom zlámané věci."

Blůzičku svlékl,
prsty jí na prsa bubnoval
smuteční pochod.

Ó ženo,
slyšíš ten hlas,
co na prsu hořel ti?
Teď naposled zakřičel ještě.
Teď zhas'. (...)

„ (...) Já nejsem žena,
já jsem hrob.
Dvě oči na mně stojí, jako dvě svíčky,
co na podzim hoří za dušičky,
a nikdo se nade mnou nemodlí.
I žena chce svět lepší a jinačí
a žena jen pláče, když ruce na to jí nestačí."
(...)

Slunce na zemi svítilo
a stromy zůstaly lysé,
lidé se na zemi milují
a láska nenarodí se.

Nenarodí se?

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu; B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Statistika potratů zrcadlí společenské změny

Ještě na konci 80. let bylo v České republice hlavní metodou plánovaného rodičovství umělé přerušování těhotenství. V době historicky nejvyšší potratovosti končilo téměř každé druhé těhotenství potratem. Dnes tak končí zhruba každé čtvrté. Narůstá však zastoupení spontánních potratů.

V roce 2012 bylo zaznamenáno 37,7 tis. potratů, což bylo nejméně od roku 1958. Nejvíce potratů bylo zaznamenáno v roce 1988. Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS ČR) jich evidoval téměř 130 tis. Od té doby se jejich počet snižoval.

Česká republika se dnes řadí mezi země s dlouhodobě liberální potratovou legislativou a dostupnými moderními antikoncepčními prostředky. Přesto v letech 2003 až 2014 došlo ke změnám: snížil se počet umělých přerušování těhotenství, ale vzrostla intenzita samovolné potratovosti zejména díky vyššímu výskytu těhotenství žen ve starším věku.

Jiří Wolker (29. 3. 1900 Prostějov – 3. 1. 1924 Prostějov)

Český básník.

Jiří Wolker pocházel z **měšťanské rodiny** dobře situovaného bankovního úředníka. Byl **mnohostranně nadaný** a navíc již od dětství čerpal pro svůj život řadu různorodých podnětů. Doma i na **prostějovském gymnasiu** byl veden ke kulturně bohatému životu naplněnému literaturou a hudbou, prázdniny trávil v rodinné vile na Olomoucku – na významném poutním místě **Svatý Kopeček** s monumentálním barokním chrámem –, byl členem **skautského oddílu** vedeného zakladatelem českého skautingu Antonínem Benjaminským Svojsíkem (a v letech 1916 – 1917 se tu zúčastnil 2 letních táborů na Českomoravské vrchovině).

Wolker od školních let psal básně a vedl si deník, Soustavně literárně tvořil od svých 17 let, do r. 1920 si vyzkoušel množství literárních žánrů i stylů, než našel svou svébytnou polohu. Studoval **práva v Praze**, kde se zapojil do literárního života (navštěvoval také Šaldovy úřednárny na filozofické fakultě). Byl členem sdružení moderní kultury **Devětsil** (společně s Vítězslavem Nezval, Jaroslavem Seifertem, Vladislavem Vančurou aj.) ale odešel odtamtud na protest proti malé politické angažovanosti skupiny. V jeho politických názorech se spojovalo přirozené tíhnutí ke **katolickému křesťanství**, vycházející již z dětských let, s **levicovou orientací** (podobně jako u jiných autorů: Jindřicha Šimona Baara, Otokara Březiny, F. X. Šaldy...). Hlásil se k proletářskému umění – uměleckému proudu živému po První světové válce v souvislosti se vstupem širokých dělnických vrstev do povědomí veřejného života, což souviselo s obecným obratem euroamerické společnosti doleva. Wolker dokázal proletářské umění obhajovat i v teoretických statích. Byl členem **komunistické strany**.

Wolker se stal v povědomí české literární veřejnosti **básníkem dospívání a mládí**. Jádro jeho díla se vejde do pouhých dvou básnických sbírek, z nichž každá zachycuje jednu z poloh přerodu chlapce v dospělého mladého muže.

Sbírka **Host do domu** (1921) vidí svět, v němž převládá harmonie a pozitivní city člověka vůči okolí i lidí k sobě navzájem. Potřeba prosté lásky a sounáležitosti je líčena stylizovaně dětskýma očima, přičemž cena této mezilidské blízkosti je hodnocena již poučeným dospělým pohledem.

Sbírka **Těžká hodina** (1922) je naplněna vědomím dramatickosti a tragičnosti světa, založeného na sociálních rozdílech, které produkují negativní emoce a jež lze překonat kolektivismem a vírou v lepší budoucnost.

Wolkerův

Trpěl tuberkulózou a navzdory léčebným pobytům (mj. v tatranských sanatoriích) na ni zemřel ve věku pouhých 24 let.

Podle jeho básnické sbírky **Host do domu** se nazýval významný literární časopis 60. let, dnes je jeho následovníkem časopis **Host**. V Prostějově se každoročně koná soutěž ve studentské recitaci Wolkerův Prostějov.

Některá díla:

Básnické sbírky **Host do domu**, **Těžká hodina**. v ní básnická skladba **Svatý kopeček**, vytvořená metodou pásma volných asociací – inspirace surrealistickou básní *Pásmo* od francouzského básníka Guillauma Apollinaira)

Druhý text je rozšířená zpráva (nejčastější žánr zpravodajské publicistiky); všimněme si 1. odstavce (v této úpravě se nazývá perex), který shrnuje celý další obsah článku. Text se týká poklesu potratů v České republice v delší časové perspektivě. Relativně vysoký počet potratů v 60. – 80. letech byl dán nepoučeným vstupem mladých lidí do intimního života, bytovou nouzí apod. Dnes tyto problémy mizejí, ovšem přichází druhý extrém: mladí lidé se často rodičovství vyhýbají. Wolker v Poštovní schránce a ve Žních (sbírka Host do domu) tvoří ovlivněn poetismem (krása všedního dne), ovšem jeho kritici namítají, že není jasný adresát: pro dítě je to příliš složité (abstraktní, posmutnělé), pro dospěláka příliš naivní (dokonce infantilní?). Balada o nenarozeném dítěti (sbírka Těžká hodina) je ovlivněna směrem nazývaným proletářské umění a vzniklým pod dojmem poválečných hodně levicových nálad v ovzduší krize. Najdeme tu práci s detailem, žhavá láska versus chlad nemocnice, závěrečná otázka nabízí více odpovědí – jakých?